

มีใช้ แต่ไร้โอกาส?

“ไฮเทคสุขภาพ”

ความก้าวหน้าของอุปกรณ์ไฮเทคทางการแพทย์ทำให้มนุษย์มีความหวังว่าจะมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้น และสามารถค้นพบโรคร้ายได้ทันเวลาก่อนถึงขั้นบานปลาย

อย่างไรก็ตาม ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ของอุปกรณ์ “ไฮเทค” การแพทย์เหล่านี้ในประเทศทำให้พบว่า ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากอุปกรณ์เหล่านี้ยังจำกัดอยู่ในคนบางกลุ่มเท่านั้น

อุปกรณ์ทันสมัยในการตรวจวิเคราะห์โรคสมัยใหม่ เช่น เครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ (CT scanner) เครื่องตรวจอวัยวะภายในด้วยสนามแม่เหล็กไฟฟ้า (MRI) เครื่องสลายนิ่ว (ESWL) เครื่องตรวจมะเร็งเต้านม (Mammogram) เครื่องอัลตราซาวด์ ฯลฯ กลายเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการวินิจฉัยและรักษาโรคร้ายไข้เจ็บในปัจจุบัน

ความก้าวหน้าของวิทยาการเหล่านี้ทำให้มนุษย์มีความหวังว่าจะมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้น และสามารถค้นพบโรคร้ายได้ทันเวลาก่อนถึงขั้นบานปลาย

อย่างไรก็ตาม ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ของอุปกรณ์ “ไฮเทค” การแพทย์เหล่านี้ในประเทศทำให้พบว่า ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากอุปกรณ์เหล่านี้ยังจำกัดอยู่ในคนบางกลุ่มเท่านั้น

▪ เพิ่มไม่หยุด จุดไม่อยู่

ผลศึกษาการเพิ่มจำนวนอุปกรณ์การแพทย์ไฮเทคราคาแพงในประเทศไทย พบว่าในช่วง 30 ปี ระหว่างปี 2519 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ เป็นอุปกรณ์ที่เบิกนำเป็นประเภทแรก แต่เป็นการเพิ่มจำนวนอย่างช้าๆ ก่อนจะถีบตัวขึ้นอย่างมากหลังปี 2535 ติดตามด้วยเครื่องตรวจมะเร็งเต้านม เครื่องสลายนิ่ว และเครื่องตรวจอวัยวะภายในด้วยสนามแม่เหล็กไฟฟ้า ตามลำดับ

แผนภาพที่ 1 แสดงจำนวนทางการแพทย์ราคาแพงในประเทศไทย พ.ศ.2519-2549

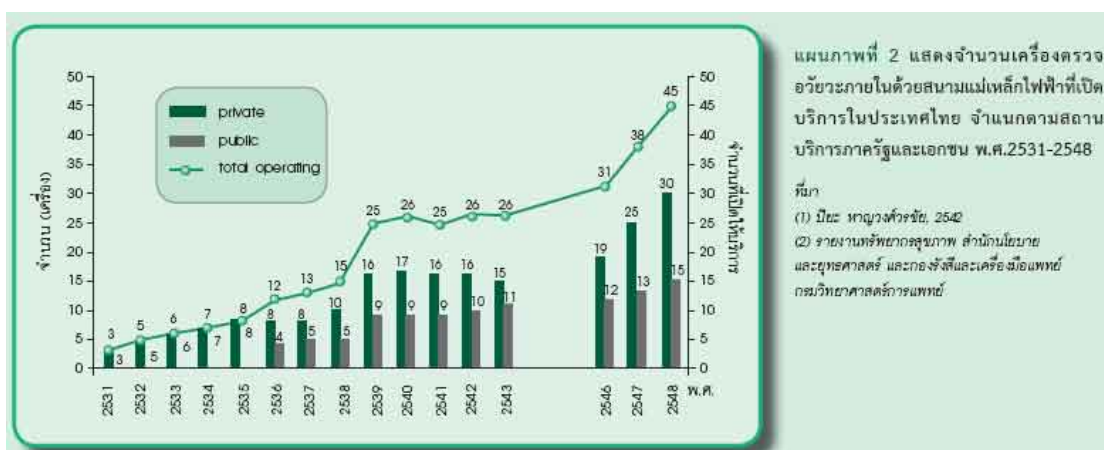

ที่มา (1) วงเดือน จินดาวัฒนะ และคณะ, เครื่องมือแพทย์ราคาแพงในประเทศไทย : การกระจาย การใช้ และการเข้าถึงบริการ, 2542 (2) รายงานทรัพยากรสุขภาพ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ และกองรังสีและเครื่องมือแพทย์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

▪ **โรงพยาบาลเอกชนครอบครองมากกว่ารัฐ**

อย่างไรก็ตาม ผลวิจัยอีกส่วนหนึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าอุปกรณไฮเทคราคาแพงและมีประสิทธิภาพสูงในการขึ้นบอกร่องรอยโรค ได้แก่ เครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ นั้นกระจุกตัวอยู่ในภาคเอกชนเกือบครึ่งต่อครึ่ง ส่งผลให้ผู้ที่มิโอกาสได้รับประโยชน์จากอุปกรณ์ชนิดนี้จำกัดอยู่ในคนบางกลุ่มเท่านั้น

แผนภาพที่ 2 แสดงจำนวนเครื่องตรวจอวัยวะภายในด้วยสนามแม่เหล็กไฟฟ้าที่เปิดบริการในประเทศไทย จำแนกตามสถานบริการภาครัฐและเอกชน พ.ศ.2531-2548

ที่มา (1) ปิยะ หาญวงศ์วรชัย, 2542 (2) รายงานทรัพยากรสุขภาพ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ และกองรังสีและเครื่องมือแพทย์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

▪ **กรุงเทพฯ เมืองหลวงแห่งไฮเทคการแพทย์**

การกระจายอุปกรณ์ไฮเทคการแพทย์ยังมีปัญหาความไม่เท่าเทียม โดยอุปกรณ์ทุกประเภทกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ มากที่สุด และมีอัตราส่วนเครื่องต่อประชากรหนึ่งล้านคนสูงที่สุด

ตารางที่ 1 แสดงอัตราส่วนอุปกรณ์ทางการแพทย์ราคาแพงต่อประชากรหนึ่งล้านคน

อุปกรณ์การแพทย์	จำนวนทั้งหมด	กรุงเทพฯ	ภูมิภาค
เครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ (พ.ศ.2549)	343	115	228
เครื่องตรวจอวัยวะภายในด้วยสนามแม่เหล็กไฟฟ้า (พ.ศ.2548)	45	30	15
เครื่องสลายนิ่ว (พ.ศ.2548)	76	22	54
เครื่องตรวจมะเร็งเต้านม (พ.ศ.2549)	152	80	72
เครื่องอัลตราซาวด์ (พ.ศ.2548)	1,987	399	1,588

ที่มา (1) กองรังสีและเครื่องมือแพทย์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์,2549 (2) รายงานทรัพยากรสุขภาพ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข,2550

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนส่วนเครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ (ซีที สแกน) และอัตราส่วนต่อประชากรหนึ่งล้านคน พ.ศ.2537 และ พ.ศ.2541-2549

พื้นที่	จำนวนเครื่องมือแพทย์ต่อประชากรล้านคน (หน่วย:เครื่อง)			
	เครื่องสลายนิ่ว	เครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์	เครื่องตรวจอวัยวะภายในด้วยสนามแม่เหล็กไฟฟ้า	เครื่องตรวจมะเร็งเต้านม
กรุงเทพฯ	3.9	20.5	5.4	14.3
ภาคกลาง	1.0	4.0	0.3	1.3
ภาคเหนือ	1.0	7.4	0.2	2.4
ภาคตะวันออก	0.9	4.0	0.3	0.9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.8	2.2	0.2	0.7
ใต้	1.2	2.9	0.5	1.3

ที่มา (1) รายงานการสำรวจทรัพยากรสุขภาพ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ (2) กองรังสีและเครื่องมือแพทย์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

ตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้นคือ **กรณีการกระจายเครื่องเครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ (ซีที สแกน)** ซึ่งเพิ่มจำนวนจากเครื่องแรกและเครื่องเดียวในประเทศไทยเมื่อปี 2519 เป็น 343 เครื่องในปี 2549 ปรากฏว่าหนึ่งในสาม ในจำนวนนี้ใช้บริการอยู่ในกรุงเทพฯ โดยในปี 2549 มีอัตราส่วน 21 เครื่องต่อประชากรล้านคน ขณะที่ภาคอีสานมีอัตราส่วนเพียง 2.2 เครื่องต่อประชากรจำนวนเท่าๆ กัน

และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยอัตราส่วนเครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ต่อประชากรหนึ่งล้านคน จะยังพบความเหลื่อมล้ำระหว่างกรุงเทพฯ กับภูมิภาคต่างๆ อย่างชัดเจน เพราะกรุงเทพฯ มีเครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ให้บริการสูงกว่าอัตราเฉลี่ยทั่วประเทศประมาณ 4 เท่าตัว ขณะที่ภูมิภาคอื่นๆ ทั้งหมด ยกเว้นเพียงภาคเหนือต่างมีอุปกรณ์ไฮเทคชนิดนี้ใช้ต่ำกว่าอัตราเฉลี่ยทั้งสิ้น

ตารางที่ 3 แสดงอัตราส่วนเครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ต่อประชากรหนึ่งล้านคนในกรุงเทพฯ และภูมิภาคต่างๆ

พื้นที่	อัตราส่วนเครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ต่อประชากรล้านคน (หน่วย:เครื่อง)			
	พ.ศ.2541	พ.ศ.2542	พ.ศ.2546	พ.ศ.2549
กรุงเทพฯ	14.8	15.9	13.3	20.5
ภาคกลาง	2.8	3.3	3.1	4.0
ภาคเหนือ	4.6	5.2	5.3	7.4
ภาคตะวันออก	3.1	3.4	3.2	4.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1.8	2.2	1.7	2.2
ใต้	2.1	2.8	2.5	2.9
ค่าเฉลี่ยทั่วประเทศ	3.9	4.5	4.2	5.5

ข้อมูลเหล่านี้ได้เปิดประเด็นให้เรามองเห็นความจริงที่อยู่เบื้องหลังภาพแห่งความน่าทึ่งของอุปกรณ์ไฮเทคทางการแพทย์ ซึ่งทำให้รู้สึก “ใจชื้น” ขึ้นว่ามนุษยนาจะได้รับการปกป้องคุ้มครองให้ปลอดภัยจากโรคร้ายต่างๆ มากยิ่งกว่ายุคใดๆ ที่ผ่านมา

เพราะ ณ วันนี้ ไซว่าทุกคนที่จะได้สัมผัสโอกาสที่ว่า...

ที่มา หนังสือการสาธารณสุขไทย พ.ศ.2548-2550

ข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อ กิตติภรณ์ 081 449 7479